EUROPADOMSTOLENS DOMAR*

November 2023–januari 2024

Anna Rogalska Hedlund**

Systemet med rådgivande yttranden enligt tilläggsprotokoll nr 16, som Sverige tyvärr inte anslutit sig till, fortsätter leverera vägledning i frågor av intresse även för Sverige. Det senaste rådgivande yttrandet (nr P16-2023-001 från 14.12.2023) rörde religionsfriheten och frågan om hur samröre med religiösa antidemokratiska rörelser ska bedömas i förhållande till tillstånd för att tjänstgöra som säkerhetsvakt. Europadomstolen betonade vikten av att en prövning görs av omständigheterna i det enskilda fallet.

Avsaknaden av en vederhäftig granskning och bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet är en återkommande kritik från Europadomstolen. Nu har ett pilotfall mot Turkiet (se Yüksel Yalçınkaya mot Turkiet) med just en sådan kritik föranlett att ytterligare 1000 fall har kommunicerats till den turkiska regeringen. I samtliga fallen har personer ansetts ha haft samröre med terrorism grundat på att de har använt en viss kommunikationsapplikation (se Büyükergün mot Turkiet och 199 andra, Berber mot Turkiet och 199 andra, Subaşı mot Turkiet och 199 andra, Yıldız mot Turkiet och 199 andra och Dönmez mot Turkiet och 199 andra). Frågan är om turkiska myndigheters prövning kommer anses leva upp till kravet på en prövning av omständigheterna i det enskilda fallet. Ett annat exempel är fallet Laurijsen m.fl. mot Nederländerna (dom 21.11.2023) som rörde mötes- och för-

* Utgiven med bidrag från Institutet för Rättsvetenskaplig Forskning. Översikten omfattar perioden augusti till 24 oktober 2023. Närmast föregående översikt var införd i ERT 2023 s. 609 ff. – De fullständiga texterna till de domar som kort refereras kan sökas på Europadomstolens hemsida http://hudoc.echr.coe.int. – Följande förkortade benämningar används i rättsfallsöversikten: Konventionen = Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Europadomstolen = Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. – En dom från en kammare vinner laga kraft enligt artikel 44:2 i konventionen dvs. om parterna förklarar att målet inte kommer hänskjutas till stora kammaren, om hänskjutande inte begärs inom tre månader eller när panelen avslagit begäran om hänskjutande. Ett beslut om avvisning av ett mål eller en dom från en kommitté kan inte hänskjutas till stora kammaren.

** Anna Rogalska Hedlund är jur. kand. och specialiserad på fri- och rättighetsjuridik.

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

eningsfriheten vid en över lag fredlig protest som innehållit våldsamma inslag, men där fredliga protesterande inte fick en prövning av just deras agerande i och för sig. Även trenden med mellanstatliga klagomål fortsätter att göra sig hörd. Det senaste mellanstatliga klagomålet initierades av Irland mot Förenade kungariket och rör den så kallade Northern Ireland Troubles (Legacy and Reconciliation) Act från 2023 som reglerar frågor kring konflikten på Nordirland som varade mellan 1960 och 1998. Irländska regeringen menar att den brittiska lagen innehåller immunitet från åtal som strider mot flera rättigheter i konventionen. Det återstår att se hur den brittiska regeringen bemöter klagomålet.

I storkammaravgörandet Humpert m.fl. mot Tyskland ställdes för första gången Tysklands förbud för statsanställda att strejka på sin spets. Med viss tveksamhet valde Europadomstolen att godkänna det tyska systemet i det aktuella fallet. Europadomstolen motiverade sin slutsats med att det tyska systemet har andra mekanismer, som saknar motsvarighet i andra europeiska länder, som garanterar statsanställdas fackliga rättigheter på ett tillfredställande sätt och att konsekvenserna för de klagandena i det aktuella fallet hade varit milda.

1. PLECHLO MOT SLOVAKIEN (DOM 26.10.2023)

Fråga om rätt till skydd för privat- och familjeliv (artikel 8 i konventionen) – slumpmässig avlyssning sparades och återanvändes

Klaganden var en högt uppsatt tjänsteman på den myndighet som ansvarade för landets privatiseringar. 2006 avlyssnades klaganden under en utredning avseende misstänkt korruption på myndigheten men misstankarna riktade sig inte mot honom. 2012 användes delar av det avlyssnade materialet i en annan utredning om missbruk av medel och på grundval av det materialet blev klaganden 2016 en av de huvudmisstänkta som sedermera åtalades.

Europadomstolen noterade att någon som av en slump avlyssnats inte åtnjöt samma rättsliga skydd beträffande hur materialet spelas in och sparas som den som avlyssningen avsåg. Det saknades även möjlighet för den som avlyssnats av en slump att få en rättslig prövning av avlyssningen. Det förelåg därför en kränkning av klagandens rätt till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i konventionen.

Se även *Zoltán Varga mot Slovakien* och *Haščák mot Slovakien* från samma dag som gällde likande omständigheter. Jfr dock *Tena Arregui mot Spanien* (dom 11.01.2024) där övervakning av ett politiskt parti hade varit ett godtagbart ingrepp i den enskildes privatliv.

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

2. BILD GMBH & CO KG MOT TYSKLAND (DOM 31.10.2023)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen) – order att göra polismans ansikte oskarpt var för långtgående

Klaganden var företaget som drev tidningen Bilds nyhetshemsida som hade rapporterat om ett gripande på en nattklubb där flera poliser använde våld mot en aggressiv man. Rapporteringen gjorde inte gällande att polisen använt övervåld. En polis ansikte syntes tydligt och han begärde att filmen togs bort till dess att hans ansikte hade gjorts oskarpt. Den tyska domstolen beordrade i enlighet med polismannens begäran.

Europadomstolen delade den inhemska domstolens bedömning att polisen verksamhet var av allmänintresse samtidigt som en enskild polismans privatliv kan påverkas om bilder på honom publiceras. Europadomstolen noterade att ordern att plocka bort filmen till dess att ansiktet gjorts oskarp hade gällt generellt även för framtida bruk. Orderns omfattning måste haft en avskräckande effekt vilket de inhemska domstolarna borde ha tagit i beaktande. Europadomstolen fann att det hade funnits tillräckliga skäl att beordra att den aktuella filmen togs bort tills ansiktet hade gjorts oskarpt men att det saknades tillräckligt starka skäl att begränsa all framtida användning av bildmaterialet på det sättet. Det förelåg därför en kränkning av yttrandefriheten enligt artikel 10 i konventionen.

3. LEGROS m.fl. MOT FRANKRIKE (DOM 09.11.2023)

Fråga om rätt till en rättvis rättegång (artikel 6 i konventionen) och skydd för egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen) – ändrad frist för överprövning

Klagandena var 18 personer som alla påverkades av ett avgörande från Frankrikes högsta förvaltningsdomstol (*Conseil d'État*) som preciserade att möjligheten till överprövning inom rimlig tid innebar att ett överklagande skulle ske ett år från delgivning om inte särskilda skäl kunde påvisas. Den nya tolkningen tillämpades omedelbart och drabbade klagandenas möjlighet att få domstolsprövning av sin sak.

Europadomstolen konstaterade att den nya tolkningen av överprövningsfristen i sig var rimlig men att den var oförutsägbar för klagandena och medförde att deras rätt till domstolsprövning åsidosattes i strid med artikel 6.1 i konventionen.

I förhållande till en av de klagande fann Europadomstolen även en kränkning av hans skydd för egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

konventionen eftersom själva sakfrågan gällde en kommuns förköpsrätt av hans egendom.

4. RIVADULLA DURÓ MOT SPANIEN (BESLUT 09.11.2023)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen) – rappare fälld för rättfärdigande av terrorism

Klaganden var som rappare känd som Pablo Hasél. Han fälldes till nio månaders fängelse för att ha gjort flera uttalanden på sociala medier där han glorifierade terrorism, kallade den spanska kungen för tjuv och maffioso m.m. Brottsrubriceringen var hyllande och glorifiering av terrorism, förtal och förolämpning av kronan och statliga institutioner.

Europadomstolen avvisade klagomålet om att hans yttrandefrihet hade kränkts som uppenbart ogrundat och menade att domstolarna tillämpat Europadomstolen på ett riktigt sätt och då gjort en avvägning mellan motstående intressen.

Se även *Société d'exploitation d'un service d'information CNews mot Frankrike* (beslut 30.11.2023) som gällde en erinran om att tv-bolaget inte fick sända innehåll som uppmanade eller uppmuntrade till hat eller våld. Även det klagomålet avvisades som uppenbart ogrundat.

5. VALIULLINA m.fl. MOT LETTLAND (DOM 16.11.2023)

Fråga om rätt till utbildning (artikel 2 i första tilläggsprotokollet till konventionen) och förbud mot diskriminering (artikel 14 i konventionen) – ingen kränkning att minska undervisning på ryska

Genom en lag ökades antalet ämnen som måste undervisas på lettiska vilket medförde en minskning av undervisningstid på ryska. Den lettiska konstitutionsdomstolen godkände ändringarna. Europadomstolen fann att ökningen av det nationella språket i skolor var proportionerligt och nödvändigt för att säkra enhetligheten av utbildningssystemet och att de boende i Lettland hade tillräckliga kunskaper i lettiska för att kunna ta del av det offentliga livet. Det förelåg därför ingen kränkning av förbudet mot diskriminering enligt artikel 14 i konventionen i förening med rätten till utbildning enligt artikel 2 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

6. G.T.B. MOT SPANIEN (DOM 16.11.2023)

Fråga om rätt till skydd för privat- och familjeliv (artikel 8 i konventionen) – lång väntan på födelsebevis

Klaganden föddes i Mexiko men efter en jordbävning 1985 flyttade han med sin spanska mor till Spanien. 1997, när han var tolv år, var han tvungen att registrera sig med en födelseattest. Trots att det stod klart att han inte kunde skulle erhålla den efterfrågade dokumentationen från mexikanska myndigheter så dröjde fram tills han var 21 innan fick en spansk id-handling.

Europadomstolen fann att de spanska myndigheterna inte hade gjort tillräckligt för att förse klaganden med en födelseattest och id-handling så att han kunde åtnjuta sina rättigheter enligt artikel 8 i konventionen. Det förelåg därför en kränkning av rätten till skydd för privat- och familjeliv.

Se även *Cherrier mot Frankrike* (dom 30.01.2024) där Europadomstolen valde att slå fast sin tidigare praxis om att det inte finns någon absolut rätt att veta sitt ursprung när den biologiska mamman lovats anonymitet.

7. M. m.fl. MOT SVERIGE (BESLUT 21.11.2023)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen), förbud mot omänsklig och förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen), rätten till effektiva rättsmedel (artikel 13 i konventionen) och rätt att resa in i landet där man är medborgare (artikel 3 i tilläggsprotokoll nr 4 till konventionen) – repatriering av kvinnor och barn från läger i Syrien

Klagandena, en mor och hennes två barn var medborgare i Sverige. 2015 reste modern till Syrien där hennes make befann sig och där födde hon två barn. Familjen tillfångatogs av syriska demokratiska styrkor. Maken fängslades för samröre med ”Daesh” och klagandena fördes till Rojlägret i nordöstra Syrien. De återvände till Sverige med svenska regeringens hjälp i maj 2022.

Europadomstolen konstaterade, med hänvisning till den praxis som utvecklats i fråga om kvinnor och barn som haft samröre med ”Daesh” i Syrien och efter att ha tagits till fånga velat bli hemtagna från läger i Syrien, att Sverige saknade jurisdiktion i förhållande till missförhållandena i lägret. Klagomålen om kränkningar av rätten till liv och förbudet mot omänsklig och förnedrande behandling enligt artiklarna 2 och 3 i konventionen förklarades därför *inadmissible*.

Eftersom klagandena efter att de hade klagat till Europadomstolen hade återvänt till Sverige med svenska regeringens hjälp så rörde dig sig inte längre om en pågående situation. Huruvida situationen innan hemkomsten utgjorde en kränkning av rätten att resa in i sitt hemland enligt artikel 3 i tilläggsprotokoll nr 4 till konventionen kunde därför prövas av Justitiekanslern och allmänna

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

domstolar. Eftersom klagandena inte uttömt dessa rättsmedel avvisade även den delen av klagomålet.

Se även *Y och A mot Sverige* (beslut 21.11.2023) som gällde liknande omständigheter.

8. LAURIJSEN m.fl. MOT NEDERLÄNDERNA (DOM 21.11.2023)

Fråga om mötes- och föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen) – protest mot avhysning skyddades av mötes- och föreningsfriheten

Klagandena var fem holländare som hade deltagit i en protest mot avhysningen av dem som ockuperat ett hus i Amsterdam. Omkring 150 personer hade samlats och blockerat gatorna med bord och stolar. Hög musik spelades från taken och folk dansade, pratade, spelade instrument och sjöng slogans emot regeringen. Banderoller för ockupationen av byggnader och kritik mot borgmästaren förekom. De flesta bar vanliga kläder men vissa var uppklädda i bröllopsklänning och kostym. Vissa hade solglasögon, masker och sjalar för att dölja sitt ansikte. Efter en timme bad polisen de protesterande att lämna men ingen hörsammade uppmaningen som upprepades några gånger. Polisen använde sig därefter av sköldar och käppar för att frigöra ytan framför byggnaden. I samband med det kastades även ölflaskor och rökbomber mot polisen. Totalt 138 protesterande frihetsberövades och åtalades för olaglig sammankomst eller annat störande av allmän ordning och ohörsamhet mot ordningsmakt. Klagandena släpptes fria på eftermiddagen. Sex andra protesterande åtalades för våldshandlingar. Klagandena friades i första instans men fälldes i andra instans och Högsta domstolen som bedömde att det inte rörde sig om en fredlig protest och att deras agerande därför inte skyddades av mötes- och föreningsfriheten. De fälldes till böter om 50 euro vardera.

Europadomstolen slog fast att enbart den omständigheten att protesten syftade till att förhindra avhysningen medförde inte i sig att protesten inte omfattades av mötes- och föreningsfriheten enligt artikel 11 i konventionen. Sammankomsten framstod mer som ett uttryck för missnöje och en protest snarare än avsiktlig och otvetydig uppmaning till våld. Inga våldsamma intentioner eller beteenden förekom vid uppmaningarna till protesten, när visor och ramsor sjöngs på plats eller i förening med hur folk hade klätt sig. Europadomstolen erinrade därför att föreningsfriheten skyddade till synes fredliga protester även om vissa protesterande bidrog med våld. Vid bedömningen av om ingreppet är nödvändig i demokratiskt samhälle räcker det därför inte att pröva om sammankomsten som sådan varit fredlig utan en prövning måste göras mot den enskildes roll vid sammankomsten. Utan en sådan prövning saknas tillräckliga och relevant skäl för att ingripa just i den enskildes föreningsfrihet. I avsak-

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

nad av sådan individuell prövning gentemot klagandena har det inte visats att ingreppen i klagandenas föreningsfrihet var nödvändiga i ett demokratiskt samhälle. Det förelåg därför en kränkning av föreningsfriheten enligt artikel 11 i konventionen.

Jfr även *Pleshkov m.fl. mot Ryssland* (21.11.2023) där Europadomstolen konstaterade en kränkning av mötes- och föreningsfriheten i ett fall där personer nekades att ordna mindre protester mot bland annat höjd pensionsålder.

9. WAŁĘSA MOT POLEN (DOM 23.11.2023)

Fråga om rätt till en rättvis rättegång (artikel 6 i konventionen) och rätt till skydd för privat- och familjeliv (artikel 8 i konventionen) – uppriven dom efter nio år

Klaganden var Polens tidigare president Lech Wałęsa som hade stämt sin tidigare vän och kollega för att denne anklagade honom för att samarbetat med kommunistregimens underrättelsetjänst. Klaganden vann målet men en särskild kammare i polska högsta domstolen beslutade att riva upp domen nio år senare.

Europadomstolen konstaterade att den särskilda kammaren i högsta domstolen tidigare hade konstaterats ha sådana brister vid tillsättningen av dess domare att den inte utgjorde en domstol upprättad enligt lag. Det förelåg därför en kränkning av rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 6 i konventionen redan på den grunden.

Europadomstolen konstaterade vidare att det extraordinära förfarandet genom vilket domen hade rivits möjliggjorde att i princip vilken dom som helst kunde rivas upp på initiativ av den polska riksåklagaren som var en del av regeringen något som Europadomstolen menade stred mot principen om förutsägbarhet och *res judicata* liksom kravet på en förutsägbar lagstiftning enligt konventionen. Det fanns dessutom tecken på att det extraordinära rättsmedlet hade missbrukats av politiska skäl mot bakgrund av den långdragna konflikten mellan klaganden och ledarskapet i det periodvis regeringsbärande politiska partiet Lag och Rättvisa. Europadomstolen fastslog därför även kränkningar av rätten till en rättvis rättegång och rätten till skydd för privat- och familjeliv enligt artiklarna 6 och 8 i konventionen.

Se även *Tadić mot Kroatien* (dom 28.11.2023) där försök att påverka domare i landets högsta domstolen inte hade skadat domarnas objektiva opartiskhet.

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

10. FÖRENINGARNA FÖR SAMÄGDA SKOGAR "PORCENI PLEȘA" OCH "PICIORUL BĂTRÂN BANCIU" MOT RUMÄNIEN (DOM 28.11.2023)

Fråga om rätt skydd för egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen) – ingen ersättning för Natura2000

Klagandenas skog var skyddad från exploatering enligt Natura 2000, ett europeiskt nätverk för att skydda värdefulla områden. Trots att EU-kommissionen beviljat statsstöd för att ersätta enskilda markägare för begränsningarna i hur de kan använda sin mark enligt Natura 2000 så hade klagandena inte erhållit någon kompensation på mer än ett decennium. Europadomstolen bedömde att detta utgjorde en kränkning av äganderätten enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

11. GYULUMYAN m.fl. MOT ARMENIEN (BESLUT 07.12.2023)

Fråga om rätt till en rättvis rättegång (artikel 6 i konventionen) och rätt till skydd för privat- och familjeliv (artikel 8 i konventionen) – tidigarelagd pensionering av domare

Klagandena var domare och ordförande i armeniska konstitutionsdomstolen. De klagade på att de hade pensionerats i förtid utan att kunna få beslutet prövat i domstol. Europadomstolen noterade att förtidspensioneringen av domarna var en del av en större reform som syftade till att bekämpa korruption. Eftersom samtliga klagandena antingen hade fortsatt tjänstgöra eller fått fortsatt full lön beslutade Europadomstolen att avvisa målet.

12. VUČKOVIĆ MOT KROATIEN (DOM 12.12.2023)

Fråga om förbud mot omänsklig och förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätt till skydd för privat- och familjeliv (artikel 8 i konventionen) – brister i beivran av upprepat sexuellt våld på en arbetsplats

Klaganden hade arbetat som ambulanssjuksköterska. Under omkring en månad hade den ambulansföraren hon arbetade med tagit på olika delar av hennes kropp och försökt tvinga henne till oralsex. Han hade även använt grovt språk och hotat henne att hon skulle förlora sitt jobb om hon berättade om det som hänt för någon. Som en följd av övergreppen var hon sjukskriven en period och led även senare av post-traumatisk stress. Förövaren fälldes inledningsvis till tio månaders fängelse men straffet mildrades till samhällstjänst av överinstansen.

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

Europadomstolen stod bakom utvecklingen att påföra samhällstjänst som ett alternativ till fängelsestraff men betonade samtidigt att sexualbrott och våld mot kvinnor måste beivras. Europadomstolen noterade vidare att de inhemska domstolarna hade betraktat gärningarna som ”oförskämda” handlingar istället för försök till våldtäkt. De hade inte heller beaktat försvårande omständigheter såsom konsekvenserna för offret, gärningsmannens efterföljande hot och hans avsaknad av ånger som enligt inhemskrätt skulle beaktas. Detta ledde Europadomstolen till slutsatsen att de inhemska domstolarna inte hade gjort den grundliga bedömningen som ankom på dem. Med beaktande av rapporter från olika organ inom Europarådet om att våld mot kvinnor inte beivrades på ett adekvat sätt i Kroatien fann Europadomstolen att det förelåg kränkningar av förbudet mot omänsklig och förnedrande behandling och rätten till skydd för privat- och familjeliv enligt artiklarna 3 och 8 i konventionen.

13. JASUITIS OCH ŠIMAITIS MOT LITAUEN (DOM 12.12.2023)

Fråga om rätt att inte straffas utan lag (artikel 7 i konventionen) – tvång att arbeta som ”webmodell” klassades som trafficking

Klaganden fälldes för bland annat trafficking av personer grundat på anklagelser och vittnesmål från olika kvinnor som hade arbetat som ”webmodeller”. Hans främsta invändning var att det inte hade rört sig om slavlika förhållanden i lagens mening. Europadomstolen konstaterade dock att begreppet slavlika förhållanden inte behövde vara uppfyllt för att fällas till brott enligt inhemsk rätt. Europadomstolen bedömde att den straffbestämmelse som hade tillämpats inte hade varit otydlig och att den litauiska högsta domstolens tolkning hade varit precis och konsekvent. Det förelåg därför ingen kränkning av rätten att inte straffas utan lag enligt artikel 7 i konventionen.

Jfr också *Krachunova mot Bulgarien* (dom 28.11.2023) där en kvinna nekats möjlighet till kompensation för att prostitution ansåg strida mot ”god moral” medan Europadomstolen fastslog att ett offer för tvångsarbete i strid med artikel 4 i konventionen har rätt till skadestånd av sin förövare och staten har följaktligen en skyldighet att tillhandahålla en sådan möjlighet.

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

14. HUMPERT m.fl. MOT TYSKLAND (DOM 14.12.2023, STOR KAMMARE)

Fråga om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen) – böter mot strejkande lärare

Klagandena var fem lärare som hade fått disciplinära böter på mellan 100 och 300 euro för att ha strejkat på arbetstid eftersom lärare, i egenskap av statsanställda, enligt tysk rätt, inte hade rätt att strejka.

Europadomstolen noterade att det var osagt i Europadomstolens praxis om ett strejkförbud påverkade ett kärnvärde av den fackliga föreningsfriheten enligt artikel 11 i konventionen. Det stod klart att det rörde sig om ett ingrepp i klagandenas föreningsfrihet och att syftet med förbudet för statliga tjänstemän att strejka syftade till att upprätthålla en stabil administration, statliga funktioner och en väl fungerande stat och institutioner – något Europadomstolen bedömde utgjorde ett legitimt syfte i konventionens mening. Europadomstolen konstaterade också att det generella förbudet för statsanställda att strejka i Tyskland väckte särskilda frågor enligt konventionen. Europadomstolen noterade dessutom att detta inte ansetts vara förenligt med andra internationella instrument och också föranlett kritik från andra organ.

Europadomstolen resonerade vidare att strejkrätten var en viktig del av fackets verksamhetsområde men det var inte det enda sättet för fackförbund och deras medlemmar att skydda sina intressen. I Tyskland hade statsanställdas fackförbund en lagstadgad rätt att delta vid framtagandet att regler som berör statsanställda. En liknande rätt saknade motsvarighet i andra medlemsländer till Europarådet. Statsanställda hade dessutom en konstitutionell rätt till ”adekvat underhåll” i nivå med den anställdes grad och ansvar och i linje med rådande ekonomiska förhållanden och levnadsförhållande. Denna rätt kunde dessutom åberopas i domstol. Europadomstolen menade också att den höga anslutningsgraden av statsanställda illustrerade att deras fackliga rättigheter var effektiva i praktiken. Dessutom konstaterade Europadomstolen att böterna mot klaganden inte hade varit hårda. Vid en samlad bedömning fann Europadomstolen ingen kränkning av föreningsfriheten enligt artikel 11 i konventionen.

Se även storkammaravgörande *Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) mot Schweiz* (27.11.2023) som rörde ett generellt förbud mot allmänna sammankomster under covidpandemin men som inte prövades i sak utan förklarades *inadmissible* för att klagomålet brast i förhållande till sexmånadersfristen och skyldigheten att uttömma inhemska rättsmedel.

Jfr också *Mariya Alekhina m.fl. mot Ryssland* (dom 28.11.2023) där Europadomstolen konstaterade en kränkning av föreningsfriheten när ryska myndigheter vägrat att registrera en organisation som ville erbjuda juridiskt stöd till fångar.

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

15. RÅGIVANDE YTTRANDE NR P16-2023-001 (14.12.2023)

Fråga om religionsfrihet (artikel 9 i konventionen) – anhängare av Salafism nekades tillstånd som säkerhetsvakt

Den belgiska högsta förvaltningsdomstolen (*Conseil d'État*) hänsköt en fråga till Europadomstolen om enbart närhet till en religiös rörelse som bedöms vara ett hot mot landet på mellan- och långt perspektiv utgör tillräcklig grund för att fatta ett negativt beslut mot en individ såsom förbud att anställas som säkerhetsvakt?

Bakgrunden till målet i den belgiska domstolen rörde tillståndet från landets inrikesministerium att arbeta som säkerhetsvakt. Mannen hade under närmare tio innehaft ett dylikt tillstånd och då jobbat som säkerhetsvakt i bl.a. EU-kommissionens byggnader och för det belgiska tågbolaget. När hans tillstånd skulle utökas till att även gälla säkerheten vid större evenemang upplyste den belgiska säkerhetstjänsten om att han hade haft kontakt med flera individer kopplade till den vetenskapliga grenen av Salafismen. På grundval av detta nekades han utökat tillstånd och hans tidigare tillstånd, som annars hade löpt ut tre år senare, återkallades.

Europadomstolen konstaterade inledningsvis att en prövning om en inskränkning av religionsfriheten enligt artikel 9 i konventionen förutsatte att inskränkningen hade stöd i inhemsk lag, gjordes i något av de syftena som anges i artikeln andra stycke och var nödvändig i ett demokratiskt samhälle.

Europadomstolen noterade vidare att den belgiska domstolens fråga inte preciserade om närhet eller tillhörighet till en religiös rörelse avsåg närhet eller tillhörighet i tanken eller i handling. Europadomstolen klargjorde vidare att den var upp till de inhemska myndigheterna att göra en bedömning om det förelåg en risk som var reell och sannolikt skulle materialiseras samt att myndigheterna vid denna bedömning hade en vid bedömningsmarginal.

Europadomstolen utvecklade därefter att det faller på den belgiska högsta förvaltningsdomstolen, vid behov på grundval av information från säkerhetstjänsten, att bedöma risken och om denna risk var tillräckligt konkret. Bedömningen måste grunda sig på bevis som klargör om det fanns en risk eller inte att individer begick handlingar utlösta av salafistisk ideologi till skada för andra individer eller institutioner. Analysen borde omfatta aspekter såsom om personen har begått brott tidigare, dennes professionella bakgrund och eventuella administrativa åtgärder mot personen men också personens roll i den religiösa rörelsen liksom personens beteende i samhället över lag, inklusive på internet och sociala medier. Risken ska således göras utifrån en individuell och detaljerad bedömning. Något som Europadomstolen också erinrade är påkallat för att undvika varje form av diskriminering på religiös grund under förevändningen

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

att man skyddar demokratiska värden vilket skulle strida mot förbudet mot diskriminering enligt artikel 14 i konventionen.

Om en religiös rörelse i sig själv utgjorde en risk för samhället måste likväl en bedömning göras i vilken utsträckning personen i rörelsen var trogna och underkastade denna rörelse. Vid prövningen av den religiösa rörelsen ska också beaktas om den har tagit konkreta steg för att genomföra idéer som är oförenliga med demokratiska värderingar

Europadomstolen betonade också att det måste röra sig om en reell risk. Att vidta preventiva åtgärder mot spekulativa faror för att skydda demokratin kan inte anses möte ett angeläget intresse. Risken måste vidare ha ett visst allvar för att det ska utgöra ett legitimt skäl att inskränka enskildas rättigheter. Prövningen ska avslutningsvis göras av en oberoende rättslig instans som har tillgång till hela beslutsunderlaget, inklusive hemligstämplad information.

16. M.L. MOT POLEN (DOM 14.12.2023)

Fråga om rätt till skydd för privat- och familjeliv (artikel 8 i konventionen) – påtvingad abort utomlands

Klaganden var gravid med ett foster som hade diagnosticerats med Downs syndrom. Hon hade en inbokad tid för abort men nekades att genomföra aborten efter polska konstitutionsdomstolens dom 2020. Hon fick istället genomföra aborten utomlands vilket medförde betydande kostnader.

Europadomstolen konstaterade att det måste ha haft en betydande påverkan på henne att behöva utföra aborten skild från sitt familjenätverk. Europadomstolen fann vidare att hon hade berövats sitt skydd mot godtycke eftersom hon redan hade fått de medicinska ingreppen godkända och hade en tid inbokad. Dessutom var tillsättningen av domare i konstitutionsdomstolen som dömt i det aktuella fallet behäftad med allvarliga fel. Hennes rätt till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i konventionen hade därför kränkts.

Samma dag avvisade Europadomstolen 927 fall där kvinnor i barnafödande ålder klagade på den polska abortlagstiftningen. I de fallen bedömde Europadomstolen att kvinnorna inte var tillräckligt påverkade av lagstiftningen för att anses vara offer och ha talerätt i enlighet med artikel 34 i konventionen (se *M.B. mot Polen*).

17. SYNDICAT NATIONAL DES JOURNALISTES m.fl. MOT FRANKRIKE (DOM 14.12.2023)

Fråga om rätt till en rättvis rättegång (artikel 6 i konventionen) – domare verksamma för juridiskt förlag borde inte dömt i mål mot förlaget

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

Klagandena var fackförbund vars medlemmar berördes av rekonstruktionen av Wolters Kluwer gruppen. Inom ramen för rekonstruktionen hade ett lån på 445 miljoner euro tagits och under en viss period var alla betalningar till anställda prekluderade. I vart fall två av de tre domarna i kassationsdomstolen som skulle pröva målet hade regelbundet arbetat med det juridiska förlaget inom Wolters Kluwer.

Europadomstolen betonade att det var en del av en domares roll att bidra till spridningen av gällande rätt genom forskning, utbildning och publikationer men om det förekommit professionella och avlönade kontakter mellan vissa domare och en av parterna i ett mål bör dessa domare avstå från att döma i målet. De klagande fackförbundens oro att domarna brast i sin opartiskhet var således objektivt befogad i förevarande fall och Europadomstolen fastslog en kränkning av rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 6 i konventionen.

18. O.J. OCH J.O. MOT GEORGIEN OCH RYSSLAND (DOM 19.12.2023)

Fråga om rätt till frihet och säkerhet (artikel 5 i konventionen) och rätt till en rättvis rättegång (artikel 6 i konventionen) – olagliga frihetsberövanden, Rysslands ansvar

Klagandena var två georgiska medborgare som hade frihetsberövats i Abkhazien. I linje med storkammaravgörandet *Georgien mot Ryssland III* (dom 21.01.2021) hade Ryssland jurisdiktion över området inte Georgien. Europadomstolen fastställde följaktligen att Ryssland hade kränkt klagandenas rättigheter enligt konventionen och inte Georgien.

19. MIRANDA MAGRO MOT PORTUGAL (DOM 09.01.2024)

Fråga om förbud mot omänsklig och förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätt till frihet och säkerhet (artikel 5 i konventionen) – bristfällig vård i fängelse

Klaganden diagnosticerades med paranoid schizofreni 2002. 2019 begick han ett antal brottsliga gärningar som han inte hölls ansvarig för på grund av sin psykiska störning. Han frihetsberövades dock preventivt i ett fängelse. Europadomstolen bedömde att han inte erhöll adekvat vård vilket påverkades hans hälsa. Redan fängelsemiljön han vistades i var olämplig för psykiskt sjuka personer. Europadomstolen bedömde att det rörde sig om kränkningar av förbudet mot omänsklig och förnedrande behandling enligt artikel 3 i konventionen och

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

rätten till frihet och säkerhet enligt artikel 5 i konventionen. Europadomstolen fann dessutom att den uppkomna situationen inte var en enskild företeelse utan resultatet av ett strukturellt problem som portugisiska staten ålades att åtgärda enligt artikel 46 i konventionen.

20. AL-HAWSAWI MOT LITAUEN (DOM 16.01.2024)

Fråga om förbud mot omänsklig och förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen), rätt till frihet och säkerhet (artikel 5 i konventionen), rätt till en rättvis rättegång (artikel 6 i konventionen), rätt till skydd för privat- och familjeliv (artikel 8 i konventionen) och rätten till effektiva rättsmedel (artikel 13 i konventionen) – CIA:s hemliga fångprogram

Klaganden var saudisk medborgare. Han tillfångatogs av CIA misstänkt för att bland annat ha varit ekonomisk chef för al Qaeda. Under 2005 till 2006 hölls han frihetsberövad på hemligt ort i Litauen. Omständigheterna kring hans frihetsberövande fanns bland annat dokumenterade i en vederhäftig rapport från amerikanska senaten.

Europadomstolen höll det för sannolikt att han hade utsatts för de metoder som tillämpades rutinmässigt av CIA vid den tidpunkten. Det rörde sig om förhörsmetoder med ögonbindel, huva, isolering, fotboja samt starka ljud och ljus. Litauiska myndigheter måste varit medvetna om att klaganden utsattes för en dylik behandling. De tillät även att han flyttades av CIA till Afghanistan trots att det fanns risk för dödsstraff och flagrant nekande av en rättvis rättegång. Europadomstolen konstaterade därför kränkningar av förbudet mot omänsklig och förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen), rätten till frihet och säkerhet (artikel 5 i konventionen), rätten till en rättvis rättegång (artikel 6 i konventionen), rätten till skydd för privat- och familjeliv (artikel 8 i konventionen) och rätten till effektiva rättsmedel (artikel 13 i konventionen).

Fallet var det sjunde av sitt slag. Tidigare domar har rört frihetsberövanden i Litauen, Nordmakedonien, Polen, Italien och Rumänien (se *Abu Zubaydah mot Litauen* från 2018, *El-Masri mot Nordmakedonien* från 2012, *Al Nashiri mot Polen* från 2014, *Husayn (Abu Zubaydah) mot Poland* från 2014, *Nasr och Ghali mot Italien från 2016* och *Al Nashiri mot Rumänien* från 2018.

21. ALKHATIB m.fl. MOT GREKLAND (DOM 16.01.2024)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen) – skottlossning mot båt med privatpersoner på medelhavet

Klagandena var fru och barn till en syrisk man som blev skjuten av grekiska kustbevakningen när han försökte ta sig till Europa med båt över medelhavet.

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

På båten befann sig 14 personer. När båten upptäcktes hade kustbevakningen inledningsvis skjutit varningsskott som inte hade hörsammats. Klagandenas make respektive far blev träffad i huvudet. Han fick intensivvård i Grekland under ett halvår och fördes så småningom till Karolinska sjukhuset i Sverige där hans familj befann sig. Han dog några månader senare. Den grekiska förundersökningen om det inträffade lades ner.

Europadomstolen konstaterade att det hade förekommit flera brister kring utredningen av det inträffade vilket bland annat hade lett till att bevis förkommit och som en följd hade det varit omöjligt att klargöra om bruket av dödligt våld hade varit befogat. Dessutom hade inhemsk lagstiftning rörande bruket av dödligt våld inte respekterats. Europadomstolen fann därför att rätten till liv enligt artikel 2 i konventionen inte hade respekterats både ur ett processuellt och materiellt perspektiv.

Se även *Duraj m.fl. mot Albanien* (dom 07.11.2023) där en explosion i ett ammunitionslager orsakade 26 personers död och mer än 300 skadade. Europadomstolen bedömde även i det fallet att de bristfälliga utredningarna av händelsen utgjorde en kränkning av rätten till liv enligt artikel 2 i konventionen.

Se likaså *Nika mot Albanien* (dom 14.11.2023) som rörde den bristfälliga utredningen av dödandet av en person som hade deltagit i en våldsam protest utanför premiärministerns kontor och *Stefan-Gabriel Mocanu m.fl. mot Rumänien* (dom 12.12.2023) där Europadomstolen ånyo kritiserade de bristfälliga utredningarna av protesterna i Bucharest 1990. Europadomstolen hade tidigare kritiserat utredningarna i en dom 2014.

Jfr dock *Erdal Muhammet Arslan m.fl. mot Turkiet* (dom 21.11.2023) som rörde en person som dött i rasmassorna efter en jordbävning. Europadomstolen fann i det fallet inte något kränkning och klargjorde att en utredning inte behöver avse ett straffrättsligt förfarande utan också kunde tillgodoses genom ett administrativt förfarande.

22. ALLÉE MOT FRANKRIKE (DOM 18.01.2024)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen) – fälld för förtal för anklagelse om sexuella trakasserier

Klaganden arbetade som sekreterare för en utbildningsorganisation med religiös profil. Hon påtalade för olika personer inom organisationen att hennes överordnade utsatte henne för trakasserier. Även hennes man skrev sms till personer inom organisationen. Han lade även ut en uppdatering på Facebook som fick många kommentarer. Klagande skickade dessutom ett mail till sex personer med anklagelser om trakasserier. En av dessa sex personer var utanför organisationen. Klaganden och hennes man fälldes för förtal och ålades att betala en

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

villkorlig bot om 1000 euro och en symbolisk summa på en euro i skadestånd samt rättegångskostnader.

Europadomstolen konstaterade att klagandens email inte varit ämnat för vid spridning och i huvudsak hade riktat sig till personer inom organisationen som var behöriga att hantera klagomål om trakasserier. Europadomstolen bedömde också att den inhemska domstolen hade lagt en överdriven bevisbörda på klaganden att visa sanningshalten i sina anklagelser. Även om straffet inte kunde betraktas som hårt så hade klaganden likväl blivit fälld för brott vilket i sig hade en ”*chilling effect*” som kunde få folk från att avstå från att rapportera allvarliga handlingar. Europadomstolen fann därför en kränkning av yttrandefriheten enligt artikel 10 i konventionen.

23. DABO MOT SVERIGE (DOM 18.01.2024)

Fråga om rätt till skydd för privat- och familjeliv (artikel 8 i konventionen) – inkomstkrav för familjeåterföring

Klagandena var en läkare från Syrien som hade beviljats asyl i Sverige. Han var gift med en kvinna i Sverige men önskade att hans första fru tillsammans med deras fem gemensamma barn skulle återförenas med honom i Sverige. Den första frun och barnen bodde under UNHCR:s försorg i Jordanien sedan flera år tillbaka. Familjen nekades familjeåterförening i Sverige med motiveringen att hans inkomster inte levde upp till försörjningskravet på 39 000 kronor i månaden.

Europadomstolen konstaterade, efter en grundlig genomgång av sin tidigare praxis, att staten har en bedömningsmarginal att sätta krav på försörjningsförmåga vid familjeåterförening. Enligt svensk rätt kunde den som beviljas flyktingstatus ansöka om familjeåterförening utan försörjningskrav om ansökan gjordes inom tre månader från beviljandet av flyktingstatus därefter hade den som sökte familjeåterförening samma försörjningskrav som för andra som ansökte om familjeåterförening. Europadomstolen konstaterade också att familjen hade en möjlighet till ett visst familjeliv eftersom den första frun och barnen befann sig i Jordanien och det inte hade visats att de förelåg några hinder för dem att ses där. Klaganden var dessutom läkare och det fanns en möjlighet för honom att uppnå den lönenivån som krävdes för att familjen skulle kunna återförenas i Sverige. Vid en samlad bedömning fann Europadomstolen att staten inte överskridit sin bedömningsmarginal och det förelåg därför ingen kränkning rätten till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i konventionen.

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16

24. O.R. MOT GREKLAND (DOM 23.01.2024)

Fråga om förbud mot omänsklig och förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) – ensamkommande asylsökande lämnades utan bostad

2018 kom klaganden som femtonårig asylsökande till Grekland. Europadomstolen bedömde att han lämnades att ta hand om sig själv i en miljö som var fullkomligt olämplig för en minderårig och konstaterade att den situation han lämnats i utgjorde omänsklig och förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen.

Se även *A.E. och T.B. mot Italien* samt *W.A. m.fl. mot Italien* (domar 16.11.2023) där Europadomstolen bedömde att en utvisning till Sudan inte utgjorde en kränkning av konventionen men likväl fann kränkningar av förbudet mot omänsklig och förnedrande behandling och rätten till frihet och säkerhet enligt artiklarna 3 och 5 i konventionen i förhållande till hur klagandenas hade behandlats i Italien.

25. O.G. m.fl. MOT GREKLAND (DOM 23.01.2024)

Fråga om rätt till skydd för privat- och familjeliv (artikel 8 i konventionen) – prostituerade påtvingades blodprov och polisen spred uppgift om att de var hiv-positiva

Klagandena var prostituerade och en syster till en prostituerad. Två av klaganden hade fått ta blodprov utan att ha samtyckt till det och samtliga hade fått sina personuppgifter och den omständigheten att de var hiv-positiva spridda på polisens hemsida. Myndigheterna hade medgett att den prostituerades syster av misstag hade lagts upp på hemsidan.

Europadomstolen konstaterade att den inhemska lagstiftningen som åberopats till stöd för att ta blodprov inte medgav att blodprov togs utan samtycke. Blodproven hade därför tagits i strid med lag och utgjorde på den grunden en kränkning av rätten till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i konventionen i förhållande till de två klagandena.

Europadomstolen konstaterade vidare att beslutet att publicera uppgiften om att klagandena var hiv-positiva syftade till skydda andras hälsa, särskilt de som hade sexuella relationer med klagandena. Europadomstolen var dock kritisk till att informationen spreds på ett så långtgående sätt utan att pröva om samma syfte kunde uppnås genom en mer begränsad spridning, t.ex. regionalt i de delar där klagandena var verksamma. En mindre ingripande åtgärd var särskilt önskvärd mot bakgrund av den dramatiska effekt som spridningen av uppgifterna hade på klagandenas privatliv och att uppgifternas natur var sådana att de utsatte den utpekade för vanära och utfrysning.

Europarättslig tidskrift, open access 2026-11-16